

Nr 672

Av herrar **Källenius** och **Kollberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående försäljning av vissa kronoegendomar, m. m.

I proposition nr 55/1960 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bifalla bl. a. förslaget under 2:o att ett område om ca 20 700 m² av kronoegendomen Stallmästaregården eller stadsägan 1534 i Solna stad säljes till AB Aerotransport i enlighet med ett mellan domänstyrelsen och bolaget träffat avtal, vilket som bilaga intagits i propositionen. Fastigheten är avsedd att användas för uppförandet av en terminalanläggning för trafiken till och från Arlanda flygplats, allt enligt redogörelse som lämnats under punkt 2:o.

Allmänna synpunkter

Staten har såsom markägare i och kring Stockholm under årens lopp påverkat stadsplanens utformning i huvudstaden, mot vilken påverkan berättigad kritik kan riktas ur den synpunkten att alltför hård exploatering kommit att äga rum. Man borde haft rätt att vänta sig, att staten härvidlag skulle sökt bevara oersättningsvärden och likaledes att den skulle sett till att befintliga fritidsområden icke minskades. På senaste tiden har emellertid staten i vissa sammanhang på ett väl drastiskt sätt åsidosatt dessa intressen; härmed åsyftas närmast Gärdes-bebyggelsen.

Det nu framlagda avtalet rör just en fråga av sådan karaktär, eftersom den föreslagna försäljningen avser ett område intill Hagaparken. Denna park är för allmänheten i hela Stockholm och framför allt för invånarna i stadens norra delar en oumbärlig tillflyktsort. Behovet av detta fritidsområde kommer att bli än större, sedan Ingentingskogen utanför Karlbergsområdet till stora delar tagits i anspråk för den bebyggelse som redan genomförts, pågår och ytterligare planeras i Solna — också med statens (domänstyrelsens) medverkan. Det fortgående spolierandet av de fritidsområden, som ligger i anslutning till Stockholms centrala delar, får i framtiden olyckliga följder ur flera synpunkter. Samhällsplaneringen när det gäller att skapa god miljö, tillgodose behovet av områden och byggnader för barn och ungdom är icke så framsynt som man har rätt att kräva. Samhället skall byggas åt och för människorna; denna regel gäller oberoende av hur snabbt den tekniska utvecklingen går eller hur omfattande den blir. Vad som en gång förlorats av fritidsområden till tekniska anläggningar och dylikt kan aldrig återvinnas.

En terminalanläggning vid södra ingången till Hagaparken innebär ett

våldsamt ingrepp ur alla synpunkter. Hela bilden av Brunnsviken kommer att förändras. Vidare avskärmas inträdet till Hagaparken — en »promenadväg» utefter stranden är ingen godtagbar lösning. En terminal på den föreslagna platsen skapar dessutom stora trafikproblem, vilkas lösande i sin tur kräver anläggningar av en art och omfattning som man väl kan tänka sig men som ingalunda redovisats i detta sammanhang. Att denna trafikapparat ytterligare kommer att försvåra tillträdet till Hagaparken torde stå i öppen dag, och ingen vet vad som i framtiden blir följden därav. Då är man inne i ett tvångsstyrt förlopp och måste kanske avstå ytterligare mark för att försvara redan nedlagda kostnader. I propositionen har ej visats eller ens antytts att platsen i fråga skulle vara absolut nödvändig för anläggningen. Under hand har försports att olika alternativ skulle ha undersökts men avvisats av bolaget — på vilken grund är ej känt. Men om bolaget avvisat dem på sina egna — förmodligen ekonomiska — skäl, så hör till saken att en terminal ej enbart berör bolagets interna intressen. Den angår såväl staten som huvudstaden; en terminal är nämligen vårt ansikte utåt. Ur den synpunkten kan det för övrigt icke vara riktigt att sätta av resenärerna bakom en järnvägsbank i Solna, varifrån de själva måste ta sig till sina resp. bestämmelseorter, vilket medför ytterligare en kollektiv och individuell trafik utöver den som behövs för att komma till terminalen såväl från Arlanda som från staden. Man må betänka att Arlanda ligger alltför långt borta från huvudstaden. En terminal, där passagerarna avlämnas i stadens norra utkant, innebär en kumulering av nackdelarna och utgör ingen god reklam för landet och huvudstaden även om man i och för sig skulle kunna skapa en tilltalande byggnad för mottagande. Staten har ur dessa synpunkter ett stort och avgörande ansvar för vad den medverkar till eller framtvingar.

Enligt propositionen påstår domänstyrelsen, att endast det egentliga Haga utgör byggnadsminnesmärke men icke Stallmästaregården. Byggnadsstyrelsen däremot har särskilt erinrat om att nu ifrågakomma område genom att det ingår i Haga slottspark utgör byggnadsminnesmärke. Av propositionen synes kunna utläsas att byggnadsstyrelsen starkt ogillar hela projektet; styrelsen antyder avslutningsvis att området skulle kunna upplåtas och ej försäljas. Propositionen går emellertid liksom runt byggnadsstyrelsens starka motiveringar och ger ej klara besked på dessa punkter; det förespeglas att allt nog blir gott och väl när området blir sålt. Byggnadsstyrelsens motskäl har emellertid avfärdats med olika argument och styrelsen har till slut nödgats acceptera, dock under ett bestämt uttalat villkor — vilket väl får betraktas som nödvillkor — för att åtminstone något skall kunna räddas. Det föreligger dock risk, att byggnadsstyrelsens synpunkter icke blir vederbörligen tillgodosedda av Kungl. Maj:t vid fortsatt behandling av ärendet. De skäl som byggnadsstyrelsen anför är så starka att det avtalade förslaget redan på denna grund bör avvisas.

Ingenting säger att anläggningen — väl en gång uppförd — också kommer att behållas för sitt ändamål. Området är trångt och kommer inom några år ej att förslå. Får då bolaget ej gå vidare in i Hagaparken måste man väl flytta på sig. Anläggningen, som planenligt byggts som terminal men säkert kan användas till andra ändamål, kan då komma att säljas.

Ärendet är så otillfredsställande redovisat att underlag saknas för ett allsidigt bedömande; avtalsförslaget tyder för övrigt på att om detsamma ej godkännes före den 1 juli 1960 skall det vara förfallet. Allt som nu anförts visar tydligt att det ur alla synpunkter vore bättre att redan nu inrikta sig på en annan plats för terminalen. Skulle man komma i tidsnöd, kan området i fråga *provisoriskt* nyttjas i avvaktan på slutlig lösning.

Synpunkter på själva avtalet

- 1) Rent praktiskt kan ifrågasättas huruvida icke området i stället för att försäljas borde upplåtas med tomträtt; denna tanke synes ju också ha föresvävat byggnadsstyrelsen. Staten kan på så sätt få ett fastare grepp om anläggningens utformning m. m. I en situation som den förevarande döljer sig så många okända och svårbedömbara omständigheter att man knappast kan förutse desamma och i ett avtal finna täckande bestämmelser därför.
 - 2) Rätten att erlagga köpeskilling under tio år har ej förbundits med värdeförsämringsklausul.
 - 3) Föreskrifterna om anläggningens utformning och områdets disposition tillförsäkrar icke byggnadsstyrelsen den slutligt avgörande befogenhet som ämbetsverket måste ha.
 - 4) Bestämmelsen i § 9 st. 2 medger ej betryggande långtidskontroll på områdets användning. När det en gång blir bebyggt släpps kontrollen. Om försäljningsalternativet väljes måste staten — med hänsyn till vad i föregående avsnitt anförts om ändrad användning — obetingat förbehålla sig återköpsrätt, vilket ej skett i det framlagda avtalsförslaget. Här är för övrigt fråga om ytterligare ett skäl som talar för tomträttsavtal.
- På grund av vad sålunda anförts hemställas,
- att riksdagen måtte besluta
- A) att avslå det i propositionen framförda förslaget under 2:o att försälja ett område om ca 20 700 m² av kronoegendomen Stallmästaregården att användas för uppförandet av en terminalanläggning,
 - B) att, om motionens förslag under A) ovan icke vinner riksdagens bifall,
 - I) avtalet utformas såsom ett tomträttsavtal,

- II) om köpeavtalet likväl upprättas, kronan tillförsäkras återköpsrätt,
 III) byggnadsstyrelsen i avtalet uttryckligen tillförsäkras avgörande inflytande beträffande anläggningens utformning.

Stockholm den 22 mars 1960

Sten Källenius

Gustaf Kollberg

Nr 673

Av herr Grebäck m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 60, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61.

(Lika lydande med motion nr 539 i Första kammaren)

Stockholm den 22 mars 1960

Erik Grebäck

John Johansson

Einar Gustafsson

Erik Larsson

i Kårby

i Norderön